

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЛЕГКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Носова Н.І.

Проаналізовано стан легкої промисловості України, напрямки розвитку підприємництва в цій галузі, кількісні та якісні показники діяльності підприємств легкої промисловості, виявлено негативні тенденції розвитку галузі. Запропоновано рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів легкої промисловості, що є особливо актуальним після вступу України до СОТ.

Вступ. Легка промисловість України є потужним багатогалузевим комплексом з виробництва товарів народного споживання, який складається з 17 підгалузей, провідними з яких є: текстильне виробництво, виробництво одягу, хутра та виробів з хутра; виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів. До того ж легка промисловість сприяє розвитку сільського господарства, хімічної та машинобудівної промисловості.

За оцінками експертів, «в Україні практично зруйновано легку промисловість: в структурі промислового виробництва з 1990 по 2006 рр. вона скоротилася вдесьтеро, з 10,8% до 1,1% [7, С. 77] і продовжує скорочуватися й зараз, чому у певній мірі сприяє кризове становище вітчизняної економіки. Це певним чином вплинуло на галузеву структуру економіки в цілому, у той час як структурні зрушення мають бути спрямовані на збільшення частки переробної промисловості (до якої належить також і легка промисловість) у виробництві внутрішнього валового продукту.

97,9% підприємств легкої промисловості знаходяться у приватній власності, ємність внутрішнього ринку товарів легкої промисловості складає біля 40 млрд. грн. щорічно [1]. Обсяг реалізованої продукції швейних підприємств України становив у 2006р. 0,7 млрд. грн., при цьому 84,6% реалізованої продукції було вироблено приватними підприємствами. Майже третина підприємств текстильного сектору здійснювали поставки на експорт.

Однак, незважаючи на певні труднощі, підприємництво в легкій промисловості розвивається. В Україні є можливості для випуску конкурентоздатної продукції. Це можливо за умов стабілізації економіки і покращення розвитку сировинної бази текстильної промисловості, що

має сприяти випуску тканин, які відповідають вимогам виробників швейних виробів та запитам споживачів.

Актуальність дослідження. Розвиток країни та її національна безпека у першу чергу визначається станом економічної системи підприємств різних галузей. Тому одним з важливих завдань вітчизняної економіки є розвиток промислового виробництва, конкурентоздатного на світовому ринку, у тому числі розвиток легкої промисловості, яка має велике соціальне значення.

Реформування економіки України, яке відбулось у період розвитку ринкових відносин суттєво вплинули на розвиток легкої промисловості, різко змінивши умови діяльності підприємств галузі. Зовнішнє середовище ставить жорсткі умови щодо побудови ефективних організаційних систем. Велика кількість імпортних товарів витискає з ринку товари вітчизняного виробництва. У таких складних умовах виживання підприємств легкої промисловості пов'язане з великими труднощами. Тому стратегічний курс України має бути спрямований на вирішення ключового макроекономічного завдання – розвиток імпортозамінюючих галузей та підвищення ефективності виробництва. Як відомо, легка промисловість є однією з бюджетоутворюючих. Зараз велику актуальність набуває вирішення проблеми підвищення ефективності швейного виробництва, а саме – випуску конкурентоздатної продукції, яка б мала високі споживчі якості і відповідала зростаючим вимогам населення.

Особливо актуальним це стає після вступу України до СОТ, коли перед легкою промисловістю встають нові виклики, пов'язані з низькою конкурентоспроможністю вітчизняних товарів навіть на внутрішньому ринку. Підприємствам легкої промисловості притаманні певні специфічні риси, а саме: на більшості підприємств відсутні досвідчені менеджери, дизайнери та кваліфіковані спеціалісти; індустрія моди в Україні не розвинена, відсутні вітчизняні бренди, внаслідок чого швейні виробництва зорієнтовані лише на виробництво, а не на кінцевого споживача; зростання імпорту товарів на внутрішньому ринку; використання іноземними партнерами української робочої сили; орієнтація діяльності підприємств на серійне виробництво та випуск продукції, попит на яку знаходиться під великим впливом сучасних тенденцій моди, що потребує частих якісних вдосконалень як технологічних процесів, так і асортименту продукції.

Незважаючи на те, що легка промисловість не віднесена до пріоритетних галузей промисловості України, вона є перспективною для розвитку підприємництва хоча б тому, що обіг коштів у цій галузі здійснюється 2-4 рази на рік; відбувається швидка і високоефективна віддача вкладених коштів, що сприяє інвестиційній привабливості. До

того ж легка промисловість є однією з галузей соціального спрямування, подальший розвиток якої є необхідною умовою підвищення рівня життя населення.

Потенційні можливості підприємств легкої промисловості дозволяють виробляти широкий спектр товарів, здатних задовольнити попит внутрішнього ринку. За рівнем споживання продукція легкої промисловості поступається лише продовольчим товарам, набагато випереджаючи ринки побутової електроніки, автомобілів та інших товарів. Взагалі стійке збільшення реальних доходів населення стимулює швидке зростання попиту.

Аналіз попередніх досліджень. Проблемами розвитку малих та середніх промислових підприємств серед українських дослідників займалися: Жаліло Я.А., Галиця І.А., Акімова І.М., Сенчук Б.В., Ляпін Д.В., Ляпіна К.М., Крючкова І.А. [5] та інші, а конкретні питання економіки легкої промисловості знайшли відображення в наступних наукових роботах серед яких слід відзначити таких авторів як Гречан А.П., Бражко О.В., Власюк Т.М., Романовська Ю.А Кучер С.Л. та інші.

Мета статті. Метою даної статті є дослідження стану розвитку підприємницьких структур легкої промисловості України, що є важливим у той час, коли відбуваються інтеграційні процеси пов'язані з приєднанням до СОТ.

Завданнями статті відповідно до проголошеної мети є наступне:

- Дослідити динаміку та тенденції розвитку легкої промисловості;
- Проаналізувати кількісні та якісні показники розвитку легкої промисловості;
- Виявити проблеми, що стримують розвиток галузі;
- Визначити можливості конкурентоспроможності вітчизняних товарів легкої промисловості.

Викладення основного матеріалу. За роки незалежності Україна пережила дуже складний період, за який у промисловості було втрачено 350 тис. робочих місць¹. Ще у радянські часи легка промисловість об'єднувала 25 підгалузей, 500 підприємств і забезпечувала 500 тисяч працівників робочими місцями. У 2006р. у галузі працювало 133 тис. найманих працівників.

Найбільш розвиненою зоною вітчизняної легкої промисловості є Західна Україна, де розташовано багато підприємств текстильної промисловості. Головним центром шовкової промисловості є м. Київ, де знаходиться крупніший в Україні шовковий комбінат. У вовняній промисловості східної України діють 17 фабрик і майже 50 дрібних підприємств. На підприємства шкіряно-взуттєвої, швейної, хутрової та

¹ За даними Міністерства промисловості України

галантерейної підгалузей припадає майже 35-40% обігу усієї вітчизняної легкої промисловості.

Сучасний стан галузі є наслідком кризи, що виникла в Україні, причинами спаду виробництва товарів легкої промисловості є:

- Скасування централізованого планування, замовлення продукції та лібералізація внутрішнього ринку без відповідних економічних та нормативно-правових заходів привели до заповнення внутрішнього ринку імпортними товарами.

- Різке скорочення вітчизняної сировинної бази і повна залежність текстильної промисловості від імпортованої сировини.

- Приватизація в галузі головним чином проводилась без залучення інвестицій, що загальмувало процеси розвитку, у тому числі й інноваційні.

- Відсутність цільового фінансування та інфляція призвели до втрати підприємствами галузі обігових коштів, що вимусило працювати за давальницькими (толінговими) схемами.

- Зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів.

- Збільшення собівартості продукції через різке зростання цін на сировину та енергоносії загострило диспропорції між цінами на товари і купівельною спроможністю населення.

- Відсутність рівних умов для великих підприємств і малого бізнесу щодо особливостей оподаткування і звітності.

- Недостатньо привабливі умови щодо залучення інвестицій

- Складність митних процедур для підприємств галузі за умови давальницької схеми і експорту продукції.

- Відсутність виробництва спеціалізованого обладнання для виробництва товарів легкої промисловості та запасних частин до нього.

Спад промислового виробництва, відсутність обігових коштів, низька прибутковість підприємств призвели до дисбалансу їх потреб у новій техніці, технологіях та можливостях фінансування.

Проблеми, що притаманні розвитку економічного простору України, перш за все, знайшли відображення в господарській діяльності підприємств легкої промисловості. Складнощі збуту продукції спонукали більшість підприємств галузі до роботи на умовах давальницької сировини, за якою працює майже 80% підприємств. Така схема має певні переваги і недоліки. З одного боку, вона дозволяє забезпечувати певний рівень завантаженості виробничих потужностей, позитивно впливати на стан зайнятості та виплати зарплати, вирішувати питання технічного переоснащення підприємств, поліпшення умов праці на них та можливість переймати досвід роботи іноземних партнерів. З іншого боку, більшість підприємств, функціонуючи на договорах з іноземними партнерами

повністю залежать від їхніх поставок. А це стримує розвиток вітчизняних підприємств, особливо тих, які пов'язані з суміжними галузями.

Важливою проблемою українських виробників легкої промисловості залишається стан внутрішнього ринку, на якому присутні товари тіншового виробництва і імпорту, а також товари "Second Hand".

Що стосується імпортних товарів, то тут, як відомо імпортери занужують митну вартість товарів, що ввозяться в Україну. Згідно даних за січень-червень 2008р. задекларована митна вартість светрів була 2,40 дол. за одиницю, у той час як реальна їх вартість становила 7 дол. за одиницю; панчішно-шкарпеткових виробів – 0,14 дол. за пару та 0,55 дол. за пару відповідно; костюмів чоловічих – 2,70 дол. за одиницю та 21,70 дол. відповідно; сорочок чоловічих – 1,70 дол. за одиницю та 3 дол. за одиницю відповідно².

Сьогодні на ринку товарів легкої промисловості досить великим залишається рівень конкуренції, тому завданням кожної фірми є скорочення витрат, зменшення собівартості продукції з тим щоб споживачі могли придбати її за дещо нижчими цінами і віддавали перевагу вітчизняним товарам.

Відсутність державної підтримки, низька продуктивність праці в легкій промисловості, недостатньо висока якість більшості товарів приводить до того, що конкурентоздатність вітчизняних товарів вкрай низька, що сприяє подальшому падінню попиту на них та скороченню обсягів виробництва.

Зараз очевидно, що конкурентоздатність товарів легкої промисловості може бути забезпечена своєчасними процесами регулювання своєї господарської діяльності, які все частіше потребують уваги керівництва підприємства. Управління підприємствами легкої промисловості повинне бути спрямоване на ефективне функціонування і підвищення їх конкурентоздатності.

Фахівці відзначають, що головною проблемою легкої промисловості України є не лише поганий матеріально-технічний стан підприємств, а й недостатньо організована система управління. Багато підприємств позбавлені сучасних інформаційних технологій і навіть елементарних засобів комунікацій, що ізолює їх від світового ринку.

До того ж у динамічному середовищі бізнесу з коротким життєвим циклом товарів та послуг, глобальними ринками і складними ланцюжками виробництва та збуту продукції, підприємства безперервно шукають засоби зменшення витрат, збільшення доходів та покращення якості продукції.

² Джерело: Всеукраїнське об'єднання роботодавців "Укрлегпром" /Експерт Україна №50(193)/22 декабря 2008.

Слід відзначити, що попереднім Урядом було затверджено "Концепцію Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року" [4] яка передбачала сталий розвиток легкої промисловості та вихід її із складної ситуації, розробку довготривалої стратегії розвитку підприємств легкої промисловості усіх форм власності з урахуванням вимог та стандартів СОТ, удосконалення методів державного управління легкою промисловістю, створення умов для стабільного розвитку внутрішнього ринку та експорту вітчизняних товарів. Однак внаслідок зміни Уряду та нестабільності політичної ситуації у країні "Концепцію", яка була розроблена ще у 2006 році, не прийнято новим Урядом и не перероблено у Програму, що не привело до її практичної реалізації.

На наш погляд, шляхами передбаченими у цій Концепції є: необхідність визначення державних та регіональних пріоритетів розвитку підгалузей легкої промисловості та їх науково-технічне забезпечення, створення умов щодо впровадження нових технологій та обладнання, формування інноваційної моделі розвитку галузі, доцільно додати:

1. Оновлення морально застарілого і фізично зношеного обладнання сучасним, яке відповідає вимогам виробництва і дозволяє випускати конкурентоспроможну продукцію, що користується попитом на ринку;
2. Імпорт сучасного обладнання, технологій і сировини.

Все це можливо лише за умов вдосконалення нормативно-правової бази розвитку легкої промисловості, що має активізувати виробничу та інноваційну діяльність, задовольнити потреби легкої промисловості у вітчизняній сировині, створити рівні умови на внутрішньому ринку для вітчизняних і закордонних товаровиробників.

Негативні тенденції економіки в цілому певним чином впливають на основні показники розвитку легкої промисловості такі як, динаміка кількості промислових підприємств, обсяги реалізованої промислової продукції, фінансові результати діяльності підприємств, середньорічна кількість найманих працівників, рівень оплати праці, про які піде мова далі.

В легкій промисловості України, до 2004р. кількість підприємств зростала, але починаючи з 2004 року відбувається поступове їх зменшення. Якщо у 2006 рр. кількість промислових підприємств легкої промисловості у порівнянні з попереднім роком скоротилася на 192, у текстильному виробництві, виробництві одягу, хутра та виробів з хутра – на 144, у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 48 підприємств, то у 2007 вона також поступово скорочувалася. Відбулося зменшення кількості промислових підприємств легкої промисловості на 152, у текстильному виробництві, виробництві одягу, хутра та виробів з хутра – на 217, у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 41 підприємство що видно з таблиці 1 [3, С.101; 8 С.111].

Таблиця 1

Кількість промислових підприємств України у 2004-2007 рр.

	2004		2005		2006		2007		Збільшення кількості підприємств у 2007 р. у порівнянні з 2006 р.	
	оди ниць	у % до підсумку	оди ниць	у % до підсумку	оди ниць	у % до підсумку	оди ниць	у % до підсумку	оди ниць	%
Промисловість:	53497	100	54558	100	54408	100	54925	100	517	100
Переробна промисловість	49584	92,7	50487	92,5	50038	92,0	49886	90,8	-152	90,8
Легка промисловість:	4858	9,1	4746	8,7	4554	8,4	4296	7,8	-258	7,8
Текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	4147	7,8	4050	7,4	3906	7,2	3689	6,7	-217	6,7
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	711	1,3	696	1,3	648	1,2	607	1,1	-41	1,1

Взагалі зменшення кількості підприємств легкої промисловості України пояснюється загальним спадом у галузі, збитковістю підприємств та реструктуризацією галузі внаслідок перерозподілу власності і первинного структурування ринку шляхом об'єднання товаровиробників та підприємців в союзи, асоціації тощо з різними організаційними формами.

В легкій промисловості останнім часом відбуваються процеси концентрації капіталу та інтеграції виробництва, сформувалося коло підприємств крупного бізнесу, що визначають технічну, асортиментну та інвестиційну політику в галузі.

Перелік лідерів внутрішнього ринку очолює торгово-виробничий концерн "Текстиль-Контакт", основним видом діяльності якого є виробництво та реалізація різних видів тканин, штучного хутра, трикотажу та понад 20 тис. найменувань фурнітури. Виробництво такого різноманітного асортименту стало можливим завдяки великим бюджетним замовленням на бавовняні, вовняні та напіввовняні тканини, а також на речове та постільне майно відомчого призначення для міністерств та відомств. Компанія "Текстиль-Контакт" приймає активну участь у перерозподілі власності вітчизняної текстильної промисловості. До складу "Текстиль-Контакту" увійшли такі відомі на текстильному ринку компанії, як "ТК-Спецодяг", "ТК-Ресурс", "ТК-Трикотаж", "ТК-Фурнітура", "ЛікоМода". Бавовняну сировину, що надходить на вітчизняний ринок за міжвідомчою угодою між Україною та Узбекистаном, "Текстиль-Контакт" приймає та розміщує на Тернопільському, Херсонському, Чернівецькому та інших бавовняних комбінатах.

На ринку текстилю і текстильних виробів починають формуватися вертикально-інтегровані системи дистрибуції, через які здійснюється як забезпечення сировиною, так і збут готової продукції (наприклад, ТВК "Текстиль-Контакт"). Такі системи здебільшого пропонують широкий спектр текстильних матеріалів як вітчизняного, так і іноземного виробництва, а от же є достатньо стійкими і здатними функціонувати навіть за умов повного припинення вітчизняного виробництва текстилю [2].

Другим крупним об'єднанням з промисловим, науковим та фінансовим потенціалом, є корпорація підприємств "Текстиль-Україна", розвитку якої сприяють фінансові партнери з Росії. До складу корпорації входить 27 підприємств, що розташовані майже по всій території України і виробляють дуже великий і різноманітний асортимент продукції легкої промисловості.

Одним з лідерів текстильної промисловості є Луцьке державне підприємство "Волтекс", що виробляє широкий асортимент шовкових тканин.

До лідерів належить також найкрупніше підприємство вітчизняної бавовняної промисловості - Херсонський бавовняний комбінат, який є одним з крупніших у бавовняній промисловості Європи, а також вітчизняним монополістом з виготовлення махрових виробів і має стратегічне значення для економіки України. Він також є лідером у вітчизняній легкій промисловості за кількістю зайнятих у виробництві (понад 5 тис. осіб). На комбінаті виробляється понад 150 найменувань бавовняних тканин і велика кількість готових бавовняних виробів.

Окрім великих підприємств, у вітчизняній легкій промисловості працює майже сто підприємств середнього розміру, які щойно завершили реструктуризацію, або знаходяться на цій стадії. До того ж існує велика кількість різноманітних приватних підприємств малого бізнесу.

Успіху у роботі добиваються підприємства, які здійснюють модернізацію виробництва, впроваджують сучасні форми менеджменту та маркетингу і активно виходять на зовнішні ринки.

Слід відзначити, що в умовах зменшення статистичної кількості промислових підприємств легкої промисловості відбулось зростання обсягів реалізованої промислової продукції, що видно з таблиці 2 [12].

Таблиця 2

**Обсяги реалізованої промислової продукції (робіт, послуг)
в Україні за 2003-2007 рр.
(у діючих цінах відповідного року)**

	2004		2005		2006		2007		Збільшення у 2007 р. у порівнянні з 2006 р., млн. грн.
	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	
Промисловість:	400757,1	100	468562,6	100	551729	100	717076,7	100	165347,7
Переробна промисловість	306267,9	76,4	355079,9	75,9	405466,3	73,5	530162,7	73,9	124696,4
Легка промисловість:	4668,4	1,2	5014,2	1,1	6127,7	1,1	7034,1	1,0	906,4
Текстильне виробн-во; виробн-во одягу, хутра та виробів з хутра	3305,7	0,8	3633,9	0,8	4190,4	0,8	4940,5	0,7	750,1
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1362,7	0,4	1380,3	0,3	1937,3	0,3	2093,6	0,3	156,3

Як свідчить таблиця 2, у 2006р. обсяги виробництва товарів легкої промисловості склали 6127,7 млн. грн., а у 2007р. вони зросли на 906,4 млн. грн. та становили 7034,1 млн. грн. Головним чином зростання обсягів реалізованої промислової продукції легкої промисловості пояснюється зростанням цін у червні 2008р. у порівнянні з червнем 2007р. зросло виробництво одягу верхнього трикотажного до 444,5 тис. шт. (зростання на 57%), тканин до 10 млн. м². (зростання на 3%), однак зменшилось виробництво светрів, джемперів, полуверів на 20%, трикотажу спіднього – на 34,4%, взуття – на 28%.

У 2008 р. спостерігається спад виробництва в легкій промисловості. Так за січень-листопад 2008р. на підприємствах легкої промисловості було вироблено 100,189 тис. м² тканин, у листопаді 2008р. – 7,263 тис. м²; пальт, напівпальт, плащів, курток – 363 тис. шт. та 30,3 тис. шт. відповідно; светрів, джемперів, полуверів – 2,631 тис. шт. та 285 тис. шт. відповідно; трикотажної білизни – 18,293 тис. шт. та 1,4553 тис. шт. відповідно³.

За даними таблиць 1 і 2 можна прослідити динаміку зростання обсягів реалізації промислової продукції на одне підприємство (розраховується як відношення обсягів реалізованої промислової продукції до кількості промислових підприємств) як в промисловості в цілому, так і у легкій промисловості зокрема.

Результати наших розрахунків свідчать, що у промисловості в цілому обсяг реалізованої промислової продукції на одне підприємство становив у 2003р. – 5,52 млн. грн., у 2004р. – 7,49 млн. грн., у 2005р. – 8,59 млн. грн., у 2006р. – 10,14 млн. грн. А у легкій промисловості за той же період відповідний показник становив у 2003р. – 0,78 млн. грн., у 2004р. – 0,96 млн. грн., у 2005р. – 1,06 млн. грн., у 2006р. – 1,35 млн. грн. У текстильному виробництві, виробництві одягу, хутра та виробів з хутра обсяг реалізованої промислової продукції на одне підприємство становив у 2003р. – 0,65 млн. грн., у 2004р. – 0,8 млн. грн., у 2005р. – 0,97 млн. грн., у 2006р. – 1,07 млн. грн. А у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів відповідний показник становив у 2003р. – 1,53 млн. грн., у 2004р. – 1,92 млн. грн., у 2005р. – 1,98 млн. грн., у 2006р. – 2,99 млн. грн. Таким чином, можна говорити про зростання обсягів реалізованої промислової продукції, але головним чином це відбувається внаслідок зростання цін на продукцію.

Найбільшим обсяг реалізованої промислової продукції на одне підприємство є у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, до якого відноситься зокрема виробництво взуття. Слід відзначити, що за

³ Джерело: Всеукраїнське об'єднання роботодавців "Укрлегпром" /Експерт Україна №50(193)/22 декабря 2008.

виробництвом взуття в Україні перше місце посідає Житомирська область, в якій у 2007 р. було вироблено 4838 тис. пар взуття (21,53% від загального виробництва взуття в Україні). Друге місце посідає Хмельницька область, в якій за той же період було вироблено 4415 тис. пар взуття (19,65%), на третьому місці Чернівецька область – 2823 тис. пар взуття (12,56%), на четвертому місці Сумська область (7,43%), на п'ятому місці Одеська область – 1523 тис. пар взуття (6,68%) [9, С. 83].

При цьому у 2007 р. в легкій промисловості 49 підприємств реалізовували інноваційну продукцію, у тому числі 42 підприємства реалізовували продукцію, що є новою тільки для підприємства, 12 підприємств реалізовували продукцію, що є новою для ринку і 16 підприємств реалізовували інноваційну продукцію за межі України [9, С. 170].

Важливим напрямком підвищення ефективності роботи легкої промисловості є активізація інноваційної діяльності, головним завданням якої є використання результатів наукових досліджень і розробок на підприємствах галузі з метою виробництва конкурентноздатної продукції для подальшої ефективної її реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Аналіз стану інноваційної діяльності в легкій промисловості свідчить, що дуже низьким є попит підприємств на основні науково-технічні досягнення і технології, а це поглиблює технологічне відставання галузі, негативно відображується на конкурентноздатності промислової продукції. Підприємства, що займаються інноваційною діяльністю, а також кредитно-фінансові установи мало зацікавлені у проведенні цієї роботи.

За даними Державного Комітету статистики, у 2006р. 60,6% від загальної кількості підприємств одержали прибуток, а 36% підприємств одержали збиток [10], майже кожне третє підприємство було збитковим. У 2007р. кількість підприємств, що одержали прибуток збільшилась до 67,9% (зростання на 7,2%), а збиткових підприємств зменшилось до 32,1%. Найбільших збитків зазнало виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, де 36,5% підприємств були збитковими [11].

У 2007 році ситуація у легкій промисловості України дещо покращилась, оскільки кількість прибуткових підприємств у порівнянні з минулим роком збільшилась на 7,3% і становила 67,9% від загальної кількості підприємств, а кількість збиткових підприємств зменшилась на 3,9% і становила 32,1%, що видно з таблиці 3 [11].

В Одеській області кількість прибуткових підприємств зменшується з 67,2% у 2006р. до 66,5% у 2007р. (зменшення на 0,7%), що видно з Рис. 1 [6, С. 222].

Але у 2008 році ситуація в галузі значно погіршилась, що є наслідком кризи.

Таблиця 3

Фінансові результати за видами промислової діяльності за 2007р.

(млн. грн.)

	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
Промисловість	43700,9	66,6	56956,9	33,4	13256,0
Переробна промисловість	32712,2	67,8	40920,8	32,2	8208,6
Легка промисловість	65,9	67,9	362,0	32,1	296,1
Текстильне виробництво, виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	93,7	68,7	312,5	31,3	218,8
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	-27,8	63,5	49,5	36,5	77,3

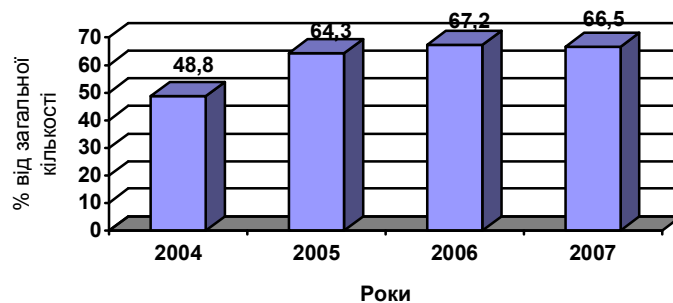

Рис.1. Частка підприємств легкої промисловості Одеської області, які одержали прибуток у 2004 –2007 рр.

Слід відзначити, що сектор текстильної промисловості та пошиття одягу залишався збитковим внаслідок того, що у структурі витрат на виробництво велику частку складають витрати на енергоносії.

До того ж, технічний стан обладнання текстильних підприємств залишається досить низьким, що стримує можливості виробництва сучасних тканин, які вітчизняні виробники вимушені купувати у закордонних виробників. До того ж, зниження показників ефективності швейного та текстильного виробництва обумовлене скороченням обсягів виробництва, зменшенням рівня використання виробничих потужностей.

На протязі останніх років в Україні відбувається поступове скорочення кількості найманих працівників як у промисловості в цілому, так і у легкій промисловості зокрема, що видно на рис. 2 [8, С. 374].

Чисельність працюючих у легкій промисловості з 2001 по 2006 рр. скоротилась на 11,78%. У 2006р. у порівнянні з 2005р. відбулось скорочення кількість найманих працівників на 1,29%.

Що стосується оплати праці найманих працівників легкої промисловості, то тут вона майже вдвічі відстає від заробітної плати у промисловості. Якщо у промисловості у 2006 р. середньорічна номінальна заробітна плата складала 1212 грн., то у легкій промисловості лише 653 грн., що видно з рис. 3 [8, С. 393].

Рис. 2. Середньорічна кількість найманих працівників у 2001-2006 рр. (тис. осіб).

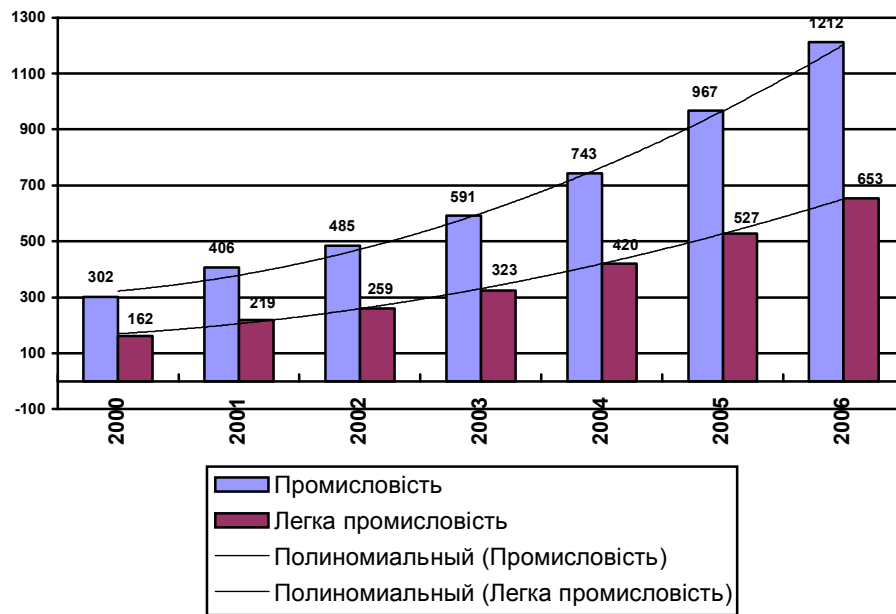

Рис. 3. Середньорічна номінальна заробітна плата працівників за видами промислової діяльності

За даними таблиці 2, яка відображує обсяги реалізованої продукції і наявністю середньорічної кількості найманих працівників можна розрахувати продуктивність праці одного працівника (як відношення обсягів реалізованої промислової продукції до кількості найманих працівників).

За нашими розрахунками цей показник у легкій промисловості становив у 2003р. 24,4 тис. грн. на 1 особу, у 2004р. – 31,1 тис. грн. на 1 особу, у 2005р. – 34,1 тис. грн. на 1 особу, у 2006р.- 46,1 тис. грн. на 1 особу.

Низький рівень оплати праці в легкій промисловості пояснюється наявністю великої частки ручної праці. Підприємства легкої промисловості є працемісткими, але рівень оплати праці не відповідає працевитратам, оскільки у нас, як прийнято казати, є в наявності "дешева робоча сила". Цим досить активно користуються закордонні партнери, зокрема із Західної Європи, які і пропонують нам працювати за толінговими схемами.

На жаль, за підсумками 2007р. на тлі зростаючих обсягів реалізованої промислової продукції спостерігається деяке уповільнення розвитку легкої промисловості. Частково це зв'язано з посиленням інфляційних процесів і зокрема з тим, що для легкої промисловості взагалі характерні істотні річні коливання темпів приросту, обумовлені різними кон'юнктурними факторами, наприклад, модою. Однак якщо іноземні компанії встигають за цими коливаннями, то українські нерідко не можуть скористатися плодами сприятливої кон'юнктури повною мірою. Уповільнення і навіть зупинка росту в легкій промисловості показує, що імпульс, наданий галузі у 2004 р. фактично вичерпаний і криза 2008 року ставить легку промисловість у важкі умови., тому виникає необхідності прийняття більш ефективних заходів для подальшого розвитку галузі.

До того ж, відродження легкої промисловості могло б вирішити соціальні питання у малих містах, де дуже важко знайти роботу, тому створення у малому місті швейної фабрики, наприклад, на 200 осіб є крупним місто утворюючим підприємством, яке б не тільки поповнювало бюджет за рахунок податків, а й виробляло б необхідні товари і забезпечувало гідне життя населення.

Також необхідно підкреслити, що вітчизняні підприємства, зокрема в легкій промисловості, втрачають стратегічне і оборонне значення. Раніше на кожному підприємстві були мобілізаційні резерви (обладнання, інструменти, матеріали тощо), які дозволяли протягом доби у випадку війни перейти на виробництво необхідної для армії продукції. Це особливо важливо саме для легкої промисловості тому що саме в цій галузі виробляються товари медичного призначення, спецодяг, товари технічного призначення тощо.

Перспектива роботи легкої промисловості полягає у розвитку позитивних зрушень, необхідності зробити цю галузь як і в усьому світі прибутковою. Покупця необхідно завойовувати, у першу чергу якістю та доступними цінами.

Висновки. Проведені дослідження показали, що розвиток легкої промисловості цілком залежить від стану розвитку підприємницького середовища в країні, при цьому ця галузь є однією з перспективних для розвитку підприємництва.

Конкурентоспроможність вітчизняних товарів і послуг підприємств галузі можна розглядати як комплексний показник, що визначає економічний розвиток країни, особливо актуальним це є після вступу України до СОТ.

Легка промисловість знаходиться в кризовому стані, про що свідчить зниження кількості працюючих й рівня середньомісячної заробітної плати.

Вітчизняні підприємства легкої промисловості потерпають через недостатній досвід роботи в умовах жорсткої конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Загальною проблемою підприємств легкої промисловості є використання морально і фізично застарілого технологічного устаткування, що є наслідком низької

інвестиційної активності. Крім того усі підприємства постають перед вирішенням питання удосконалення управління виробничими процесами.

Всім цим питанням необхідно приділяти не останню увагу і визначити легку промисловість як пріоритетну галузь хоча б тому, що Китай, який зараз займає велику частку на зовнішньому ринку і заповнив його своїми товарами, головний упор у своєму розвитку робив саме на легку промисловість.

Слід зазначити, що держава сьогодні не створює економічних умов, які б дозволяли вітчизняним виробникам текстилю, одягу і взуття на рівних конкурувати з фірмами-імпортерами на українському і міжнародному ринках.

У країнах Західної Європи відбуваються глибокі процеси по переорієнтації світових господарських зв'язків у сфері виробництва товарів легкої і текстильної промисловості. Важливо визначити місце України в новому міжнародному розподілі праці, поки ще збережений потенціал галузі. А шлях до становлення вітчизняної легкої промисловості, підвищення її конкурентоспроможності безпосередньо залежить від політики держави, яка має сприяти розробці комплексу заходів економічного і організаційного характеру. Для подальшого розвитку легкої промисловості необхідно:

- Здійснювати постійний аналітичний моніторинг стану ринку товарів.

- Проводити роботу щодо включення легкої промисловості у Закон "Про пріоритетні напрямки науки і техніки України" та присвоєння їй статусу пріоритетної галузі.

- У відповідності до закону "Про інноваційну діяльність" проводити заходи щодо створення інноваційної інфраструктури для розвитку легкої промисловості.

- Впроваджувати нові технології з покращеними техніко-економічними показниками, проводити ефективну державну науково-технічну інноваційну політику. Впроваджувати технічне переозброєння підприємств, зокрема за рахунок виключення з бази оподаткування частини прибутку, що спрямовується на ці цілі.

- Розробити комплексну систему прогнозування розвитку легкої промисловості і ефективної політики з відновлення роботи підприємств, що не працюють.

- Створювати рівноправні конкурентні умови для вітчизняних виробників, розробити заходи тарифного і нетарифного регулювання для захисту внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту.

- Сприяти стимулюванню легального виробництва.

- Стимулювати впровадження сучасних технологій для прискорення модернізації виробництва, формувати умови для розвитку

НДДКР і даній сфері, розвивати систему підготовки кадрів (як включеної в систему професійної освіти, так і корпоративних систем підготовки).

- Проводити роботу щодо встановлення нульової ставки митного збору на імпортне технологічне устаткування, що не має вітчизняних аналогів.

- Розробити програми щодо поступового подолання залежності виробництва від роботи на давальницькій сировині і послідовного переходу до випуску продукції з використанням вітчизняних та місцевих сировинних ресурсів, сприяти розробці і реалізації суміжних програм розвитку сировинної бази.

- Розширювати виробництво виробів технічного та медичного призначення.

- Сприяти розробці заходів щодо розвитку модельного бізнесу для промисловості.

- Проводити методичну роботу щодо створення локальних виробничих систем малих та середніх підприємств легкої промисловості – територіальних кластерів як однієї із складових підвищення регіонального виробничого потенціалу.

Література

1. Виробництво найважливіших видів промислової продукції по місяцях 2006, 2007 і 2008 років //Експрес-випуск Держкомстату України №171 від 16.07.2008 //http://www.ukrstat.gov.ua
2. Діагностика сектору текстильних виробів України, жовтень, 2006. – БІЗПРО. – //http://www.bizpro.org.ua
3. Діяльність підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності 2005. – ч.1., Київ. - Держкомстат України. – 2006 – 164с.
4. Концепція Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року. //Розпорядження Уряду від 27.12.2006 №673-Р.
5. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні /Під ред. Я.А. Жаліло Серія "Безпека економічних трансформацій", Вип.19. – К.: Національний інститут економічних досліджень. – 2002.
6. Малі підприємства в Одеській області Державний комітет статистики України. Головне управління статистики в Одеській області. Одеса. 2008. – 286с.
7. Промисловість України у 2001-2006 рр. Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2007. – 302с.
8. Статистичний щорічник України за 2007 рік. – Київ. Видавництво "Консультант". - 2008.- 571с.

9. Україна у цифрах у 2007 р. Статистичний збірник /за ред. Осауленка О.Г. – К.: Видавництво "Консультант", 2008. – 259с.

10. Фінансові результати діяльності підприємств України за 2006 рік //Експрес-інформація Держкомстату України №29 від 15.02.2007
//<http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Фінансові результати за видами промислової діяльності за 2007 рік //Експрес-випуск Держкомстату України №158 від 11.07.2008.
//<http://www.ukrstat.gov.ua>

12. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Abstrakt

Nosova N.I.

Some problems of entrepreneurship development in light industry of Ukraine

Trends of entrepreneurship development, quantitative and quality indicators of enterprises activity in light industry of Ukraine are analyzed, negative tendencies development in this branch industry are revealed. Recommendations for competitiveness increasing of the domestic goods of light industry are proposed that becomes especially actual after Ukraine's entering into WTO.